

וקראת לשבת עיונג

אלון מרין הפאכע באגדע וואסער פלאנץ

גליון מס' 642

חג הפסח

ט"ו בניסן התשפ"ב

טל': 054-8457834 | לקבלת העלון בדוא"ל: alon102010@gmail.com

לע"נ שאול בן סלביה ע"ה | לע"נ שלמה יחיא בן שבה ע"ה | לע"נ ר' שלום בן תמו תמר ז"ל | לע"נ שמעון בן חביבה ע"ה

לע"נ מרן רשכבה"ג שמריהו יוסף חיים בן פעשא מרים זצוק"ל

לאורו נלך

קווים מדמותו המופלאה של מרן מלכא, רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

סיפר מרן זצ"ל באחד משיעוריו: "אספר דבר ששמעתי ונדהמתי. בשנה זו, ערב פסח, בא אלי יהודי אחד מהדרום ועמו ילד קטן בן שש שנים.

"כבוד הרב תברך את הילד הזה, הוא בא על ידיכם! מה זה על ידיכם?"

אומר לי, מעשה שהיה כך היה: לפני שש שנים בשנת תשנ"ח, ארבע שנים אחרי שנפטרה אשתי הרבנית, קראו אותי ממשדד הקליטה וביקשו אותי שאערוך ליל הסדר לעולים חדשים, שלוש מאות איש, שאסביר להם מה זה ענין של ליל פסח, וב"ה יש לי מענה לשון, ואני התכוננתי והלכתי, כמובן ברשות אשתי שגם היא הלכה אתי, היה זה ערב פסח, כמה שעות לפני החג.

חצי שעה לפני החג, אשתי אומרת לי, איני מרגישה טוב, אני מצטערת יש לי צירים. שמע כך, הזמין אמבולנס שיקח אותה לבית החולים 'ביקור חולים' והלך יחד אתה. נכנסנו לשם, אין נפש חיה, יש חופש, כל האחיות הלכו לעשות סדר פסח, נשארה רק אחות אחת. באה אלינו, אמרה: תסלחו לי אני מצטערת, אני מטפלת ביולדת אחרת שהקדימה אתכם, ובאה לפני חצי שעה, איני יכולה לטפל בשניים.

מה זאת תישאר לבדה? מה לעשות, עכשיו ליל פסח כולם הלכו לסדר, ורק אני נשארת.

זאת מסכנה נשארה לבדה, אין לה אפילו אחות שתטפל בה. אמרה לו, אתה הולך לעשות מצוה, זכות המצוה תגן עלי. לך, שלוש מאות איש מחכים לך, אני בוטחת בה'. הלכתי ממנה בדמעות איך השארתי אותה כך לבדה, וחזרתי למלון שיש שם הסעודה של הסדר.

והיא מספרת לו אחר כך, פתאום היתה רואה לידה אשה אחת לבושה לבנים כמו אחות, ניגשת ואומרת: 'תשמעי לי, שמי מרגלית, אשתו של הרב עובדיה יוסף, באתי מהשמים לעזור לך, אל תפחדי, אין לך מה לפחד, אני איתך', תוך שתי דקות נגמור. האחיות היא עוד מטפלת, כבר שעתיים היא איתה, וזאת תוך שתי דקות 'בשתיים יעופף'. הרבנית אמרה לה שלום והלכה.

אומר, תראה, זאת הרבנית ילדה לי את הילד הזה, לכן תברך אותו. ברכתו אותו.

זו הפעם הראשונה שאני שומע דבר כזה! תראו מה עושים צדיקים הנפטרים, הולכים לשליחויות, תעשה ככה תעשה ככה. ב"ה הנשמה לא נעלמת, הנשמה חיה וקיימת, הנשמה חלק אלוה ממעל, משתתפת בשמחות, משתתפת בצערו, יודעת כל דבר..."

בפתח הגליון

ברכה"ג שלום מאיר ואלק שלום"א

הלילה שמסדר את השנה

ליל הסדר, הלילה המוקדש כולו לסיפור יציאת מצרים, מהווה את עמוד השדרה המרכזי בהעברת התורה ובמסירתה מדור לדור. סיפור יציאת מצרים שאנו מספרים לבנינו בליל הסדר, אינו סיפור היסטורי גרידא, אלא הוא עמוד התווך של כל התורה. כאשר התגלה הקדוש ברוך הוא לעם ישראל בהר סיני, הוא פנה אליו במילים הבאות (שמות כ', ב'): "אנוכי ה' אלוךך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". יציאת מצרים מהווה גורם מרכזי לחיובו של העם היהודי לקיום התורה והמצוות.

בליל הסדר כל יהודי יושב עם ילדיו ומספר להם את סיפור יציאת מצרים כפי ששמע מאבותיו (דברים ו', כ"א): "עבדים היינו לפרעה במצרים" בכל התקופות, בכל המצבים, מוקדש לילה אחד בשנה להנחלת האמת הנצחית לדור הבא.

אם היו מאפשרים לנו לקבוע כיצד להעביר את חוויית השעבוד לילדינו, היינו מציעים לבטח לקרוא לפנינו סיפורים מעניינים, לערוך חידונים נושאי פרסים וכדו'... אך התורה מצווה להמחיש את הסיפור על ידי אכילת מרור. אכילת המרור תקבע את הזיכרון ההיסטורי בליבו של הדור הבא, יותר מכל הסיפורים וההצגות. על ידי ההמחשה נקבע הרעיון הנשגב בלב האדם. אם נרצה לבדוק את עצמת ההשפעה של המרור, נוכל לערוך בדיקה פשוטה:

אם נשאל יהודי מתבולל מרוסיה הקומוניסטית, שראה בפעם האחרונה את ליל הסדר כשהיה ילד רך לפני שמונים שנה, מה הוא זוכר מאותו לילה, גם אם אינו זוכר את תוכן ההגדה, ודאי זוכר הוא את תמונת אביו אוכל כזית מרור זכר לשעבוד במצרים.

התורה מייחסת חשיבות רבה למראית העין. "אתם ראיתם" (שמות כ', י"ח), נאמר לישראל כמה וכמה פעמים. הכוונה היא הן לנפלאות שנעשו במצרים לעיניהם, והן למעמד מסירת התורה שניתנה בפומבי לעיני כל ישראל. מכוחה של ראייה זו הם מצווים להמשיך ולהעביר את לפיד האמונה לדורות הבאים. ההמחשה הראשונה בתורה מצויה בפרשת נח, כאשר קבע הקב"ה כי הקשת בענן תשמש כזיכרון לדורות עולם על השבועה שנשבע, שלא יביא עוד מבול לעולם. מאותו יום, בכל פעם שבה נראית הקשת, נאמרת עליה הברכה: "נאמן בבריתו וקיים במאמרו... זוכר הברית".

עקרון ההמחשה קיים לכל אורכו של ליל הסדר. המצה - זכר ליציאה החפוזה ממצרים, כפי שנאמר (הגדה של פסח): "שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ". קרבן פסח - "על שם שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים". החרוסת - זכר לטיט, ארבע הכוסות וההסיבה דרך חירות - על כך שנעשינו בני חורין. הרעיון המרכזי של ליל הסדר הוא ליטול את הסיפורים הנשגבים ביותר, את הרעיונות החשובים ביותר, ולהמחיש אותם על ידי שורה של מעשים הנחרתים בלבו של כל ילד רך לנצח נצחים.

הדבר אינו מתחיל בילדים. מלאכתו של האב נפתחת בו עצמו, שכן הוא עצמו חייב לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. עליו להמחיש לעצמו את יציאת מצרים, להגיע לרמה של "אתם ראיתם", כדי שיוכל לקיים כראוי את מצוות "והגדת לבנך".

מהותו של ליל הסדר: לחוות, להרגיש, להחזיר ללב. "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". חשיבה אינטלקטואלית בלבד לא תסייע לנו לראות את עצמנו. כמו שאינה דומה שמיעה לראייה, כך אינה דומה חשיבה לחוויה. רק חוויה שורשית החודרת עד ללב, תפתח אותו. לכן, אתה, הבן 'החכם', דע שרק כאשר יהיה טעם המצה בפיו, רק כאשר תחוש במרור, בחרוסת ובכל סממני הסדר, תחוה גם את ההודאה לה' שהוציאנו משעבוד לחירות.

ביני לבני

הרה"ג משה קלצקין שליט"א
מח"ס ביני לבני על חינוך ילדים

והיה כי ישאלך בנך - ואמרת אליו

אחד מכוחות

הנפש שטבע הבורא באדם מיום הולדתו הוא יצר הסקרנות. הסקרנות תכליתה לטוב ולתועלת. הכח המעורר את העיון והשאיפה לדעת דברי תורה ולבררם על בוריים, ומאידיך, הכח הדוחף את האדם לטעום את הטעם הבלתי ידוע את טעמה של עבירה.

האגדה מספרת על ילד בדואי אשר הלך עם אביו במדבר.

בעודם בדרך שאל הילד: "אבא, לאן הולכת השמש בלילה?"

האבא ליטף את ילדו וענה לו: "יא איבני, האמן לי, אני עצמי איני יודע!"

הם הלכו כברת דרך נוספת. הילד שאל שוב: "אבא, כיצד מורידים העננים גשם?"

שוב ליטף האב את בנו ואמר: "יא איבני, האמן לי, איני יודע!"

הבן, שלא רצה להטריד את אביו לשווא, אמר: "טוב אבא, לא אשאל אותך עוד שאלות, איני רוצה להפריע לך."

"חס וחלילה, יא איבני, אתה מוכרח לשאול, אם לא תשאל, איך תדע?"

אין אב ואם שאינם "סובלים" מילדיהם הפעוטים, הממטירים שאלות אין ספור. חלק מההורים אינם מרגישים בנוח, כאשר הילדים מטרידים אותם בשאלות: "למה?" "כיצד?" במיוחד, כשהשאלות מושמעות ברבים, וקהל מאזינים מטה אוזן לשמוע את תשובת המבוגרים לשאלה המביכה.

הורים רבים משתמטים מתשובות ומעדיפים להתחמק משיחות בירור עם ילדיהם. כדי להצדיק את עצמם ולהרגיע את מצפונם שופעים ההורים תירוצים למכביר, ההופכים לשיטה רעיונית הגורסת: "הילדים סקרנים, הם רוצים לדעת יותר מדי, צריך לחנך אותם שלא ישאלו כל כך הרבה שאלות מיותרות."

התורה לימדה להשתמש בכח הסקרנות באופן חיובי: "והיה כי ישאלך בנך, ואמרת אליו" (שמות י"ג, י"ד). כאשר יתעורר אצל הבן הרצון לדעת, לברר, והוא יבטא את הדברים בשאלה, ענה לשאלתו. הסימן המובהק ביותר לאינטליגנציה של הילדים הוא ריבוי שאלותיהם. ככל שהילד מפותח יותר, הוא שם לב לשינויים דקים יותר, ורצונו מתעורר לדעת ולהבין הכל.

ילדים רואים סתירות המעוררות שאלות, לא רק בליל הסדר. מציאות החיים בעולם הסובב את הילד מלאה תמיהות. השאלות מביכות, ואנו משתדלים להשקיטן. הילד רוצה לראות תמונה אחידה ועקבית, והשאלה מתעוררת אצלו כתוצאה הגיונית של סתירה בולטת.

מדוע נתייחס לשאלה כאל דבר מזיק? ילד אינו יודע להבחין בין שאלה שאפשר לשאול ברבים, לבין שאלה שאינה צריכה להישאל, כשהוא מעמיד

אותנו במבוכה ומבטא את הסתירה בדרך של שאלה, הוא חף מפשע! "לא יפה לשאול ככה! עוד פעם שלא תעז לשאול שאלות כאלו". אלו הן סוגי תשובות שהורים רבים משיבים לילדיהם. ייתכן שהם סבורים שכל שאלה היא תוצאה של מחשבה רעה, ושיש לעקור מן השורש את היצר הסקרני של הילד. אך בכך הם עוקרים את הילד ממקום גידולו.

ככל שהשאלות קשות יותר, ולא בנקל נוכל לענות עליהן באופן ברור, כך באותה מידה הן מטרידות יותר את השואל. הוא מבקש תשובה מלאה ומפורטת ככל האפשר. הרצון לחיות בעולם ברור ויפה מחזק את הקושי שלא לסבול את הסתירות ואת חוסר הבהירות.

כשהקושי לוחץ על לבו של הילד, והוא אינו מסתדר עם השוני, עם הסתירה, הוא מבקש עזרה. הוא מחליט לשאול את אביו, לבטא את הבלתי מובן לו, מתוך ציפיה לתשובה המתיישבת על הלב. לעתים, במקום אהבה וחמימות הוא מקבל פסק דין דוחה: "אל תשאל". אך מה הועלנו במעשינו? לאב נדמה שהצליח לדכא את המחשבה הרעה, שהרי הוא השתיק את השאלה. אך אם הילד לא יקבל את התשובה בבית, הוא יחפש מענה בחוץ. הסקרנות תמשיך לתסוס בו עד שתרגע נפשו. ילד שהיה גלוי לב בשאלותיו והפסיק לשאול שאלות לתקופה מסויימת, אין זה מפני שאין לו שאלות, אלא מפני שאין הוא נותן להן ביטוי. השאלה תלויה באוויר, והיא הופכת לספק מכרסם העלול להיות הרסני. בפעם הבאה שבה יפתח הבן את פיו לשאול, היא עלולה להיות בנוסח אחר.

"מה העבודה הזאת לכם - לכם ולא לי". כשרצה הבן לברר את האמת ולהעתיקה מאביו, לא נענה ברצון. עתה השאלה אינה מופיעה כרצון לברר את הספק ולהסביר את הסתירות, אלא היא מתגרה, בנוסח של הבן הרשע בהגדה של פסח.

רק אז נוכחים ההורים במשבר הרוח, באסון הפתאומי.

התורה מלמדת אותנו את דרך החינוך הנכונה. לאותה שאלה ילדותית קוראת התורה: "שאלת חכם". זו שאלה במועד המתאים שחובה לענות עליה תשובה מלאה. אין לדחות את הילד, יש לשים לב לנקודות המטרידות אותו ודרכן לעקוב אחרי לבטיו הפנימיים. מתוך אופי השאלות של ילדינו, ניתנת לנו ההזדמנות להתבונן בהתפתחותם הרוחנית.

הורים רבים אשמים בכך שלא עמדו על המשבר המתהווה אצל ילדיהם. הם לא התעמקו לדעת מה הבן שואל וכיצד הוא מבטא את השאלה. הורים הרוצים ליצור יחסי אמון בינם לבין ילדיהם, אסור להם להשאיר שאלה ללא תשובה.

גם אם הנידון קשה ליכולת התפיסה של הילד, נוכל לומר לו שהרצון לדעת הוא חיובי, וככל שילמד יותר, יהיה מסוגל להבין יותר.

יש לגרות את הילד להמשיך לשאול ולהמשיך לבטא את ספקותיו. שהרי כך ציוותה התורה: "והיה כי ישאלך בנך - ואמרת אליו".

בנתיב המועד

ושמרתם את מצות

יש להעיר - אמר הגאון רבי חנוך צבי מבענדין - בכל מקום "שמירה" היא מלשון "המתנה" כגון בפסוק "ואביו שמר את הדבר" שם מפרש רש"י שהיה ממותין ומצפה מתי יבוא, ואילו כאן בפסוק: "ושמרתם את המצות" הוא לשון "זריזות" שלא יבוא לידי חימוץ, וכמו שמפרש רש"י: אם באה לידיך עשה אותה מיד!
אלא - אמר רבי חנוך צבי - שמעתי פעם על רופא מנתח גדול שלימד את תלמידיו כיצד יש לנתח חולה. כדי להמחיש להם עד כמה יש להיזהר בשעת מעשה אמר להם הרופא: "לאט לאט כי הזמן קצר..."
כאשר מוטל אדם על שולחן הניתוחים אין זמן רב כדי לבצע בו את הניתוח המתבקש על כן אין זמן לקלקל ולחזור ולתקן...

קריעת ים סוף

מספרים על אומן שבנה סוס מכני הנראה כסוס אמיתי לכל דבר, והעמידו בכרך העיר, אך אנשים התעלמו מיצירתו!
התעצב האומן על כי אין האנשים מעריכים את עבודתו.
בא אליו חכם ויעץ לו: "חתוך את הסוס לשני חלקים, והעמידם מרחק קצר אחד מהשני".

עשה האומן כדבריו, ומני אז האנשים שעברו ליד שני חלקי הסוס התפעלו מאוד מיצירתו של האומן. מה השתנה? פשוט: רק לאחר שחתך את הסוס התברר לאנשים שמדובר בסוס לא אמיתי שנוצר על ידי האומן.
והנמשל: למרות שהקב"ה ברא את הים, אנשים לא מתפעלים מכך. רק לאחר שקרע את הים לשניים, נעמדו כולם והתפעלו מעצם בריאת הים ויחד עם זאת גם מקריעתו לשניים.